

v poznání je síla

vesmír

ročník 92 (143) • první číslo vyšlo roku 1871 • **2013/2**

5,10 € • 94 Kč

PTÁCI

LASEROVÉ IMPULSY

DVOJÍ ŽIVOT ATP

MILUJEŠ-LI MNE, ŽIVNI

NEJVĚTŠÍ ČECH JE MORAVAN POLÁŠEK

VĚDA JAKO... FALEŠNÁ HRA

Existují témata, o která si vždycky nabijeme nos. Kupříkladu ta, kde se stýká objekt se subjektem a kde tudíž hledáme jakýsi společný jmenovatel mezi dvěma značně mimoběžnými entitami (příkladem „zrovna po ruce“ budiž text Pavla Janouška na str. 107 tohoto čísla). Znamená to však, že se těmito tématy raději nebudeme zabývat?

Náš časopis přinesl před časem¹ rozhovor s jaderným fyzikem Františkem Janouchem „o Andreji Sacharovovi, 'Tungušimě', energii a svobodě“. Profesor Janouch v něm mj. říká: „Přímá úměra mezi bohatstvím státu, to jest HDP, a množstvím spotřebované energie je ale známa, že ano?“. Rozhovor končí otázkou: „Podle vás tedy existuje závislost i mezi množstvím energie a rozsahem svobody?“. Janouch odpovídá: „Určitě. Tak to chápal i Sacharov. Přímá závislost s mírou svobody a demokracie. A mohu to dokázat podobně jako souvislost mezi průměrnou délkou života a množstvím energie, které má společnost k dispozici.“

Názor zřejmě pochází z 50. let a ze sovětských poměrů. SSSR v té době ještě všestranně „hladověl“, takže šlo o názor pochopitelný.² Nicméně nejbohatší část Západu už tehdy začínala trpět určitým syndromem nadbytku. A meze růstu se milosrdně skrývaly za horizontem.

Potom se někdy v průběhu 80. let spotřeba pozemské populace vyrovnala celkové schopnosti planetární biosféry dlouhodobě zajišťovat lidstvu jeho tehdejší potřeby a likvidovat jeho odpady. V současnosti už lidstvo pozemskou kapacitu

překračuje zhruba o třetinu, přičemž jedna miliarda lidí krutě hladoví a stejný počet v jiných částech světa trpí nadváhou a jídlo se tam vyhadzuje v množstvích, které by celou tu armádu hladových nasýtilo.

V této souvislosti mě napadá jedna „zahřívací“ otázka - co je to vlastně *dostatek*? Nabízím čtyři možnosti: Dostatek je (1) minimum potřebné pro přežívání a reprodukci průměrného jedince; (2) průměrné množství, které je Země schopna jedinci trvale poskytovat; (3) množství, na které jedinec má peníze; (4) množství, po kterém jedinec touží. Které „nehodící se“ škrtnete?

Nebudu se tady krátkodeše nořit do evolučních vod a lovit v nich příčiny, proč to tak je, pouze konstatuji, že aplikovat vědu a techniku dosavadním způsobem i do budoucnosti nestačí. Kdybychom dnes měli k dispozici relativně dostupné a bohaté zdroje energie, co by se asi stalo? Tě, kdož k západnímu dostatku zatím jen závistivě vzhlížejí, což je pořád ještě velká většina pozemské populace, by se k němu vydali hlava nehlava, zatímco ti již blahobytní by chtěli mít ještě víc. Další dostupná energie by tudíž vedla k ještě většímu plýtvání a ještě rychlejší devastaci prostředí.

Albert Einstein ve svém projevu ke studentům Kalifornské techniky v únoru 1931 prohlásil: „Pročpak nám tato skvělá aplikovaná věda, která ušetřila práci a usnadnila život, přináší tak málo štěstí? Jednoduchou odpovědí na to je: Protože jsme se dosud naučili používat ji rozumně. Chcete-li, aby vaše práce přinášela lidstvu více požitků, nestačí, abyste rozuměli aplikované vědě. Starost o člověka samého a o jeho osud musí vždy být hlavním zájmem veškerého technického snažení. Nikdy na to mezi svými rovníci a diagramy nezapomeňte!“

Zlatá slova vědeckého romantika... Dějiny lidstva jsou dlážděny kostmi takových! Zatímco vědotechničtí pragmatičtí dál pilně krmí hydru účelově slepého byznysu.

Co by tedy bylo zapotřebí? Panuje v tom alespoň zásadní shoda? „Je zřejmé, že východisko k udržení podmínek pro život budoucích lidských generací primárně spočívá ve většinovém pochopení místa a úlohy jednotlivce i lidské společnosti v biosféře a v přijetí nové hodnotové orientace, která bude preferovat tvůrčí kvalitu života lidí při snižování materiálních nároků na přírodu a její ekosystémy,“ stojí kupříkladu v nedávné publikaci *Hodnocení funkcí a služeb ekosystémů České republiky*³ (autor Josef Seják a kolektiv, 2010).

Při vši úctě k fyzice, chemii, biologii – nejsou teď na tahu jiné vědy?

FRANTIŠEK HOUDEK

Hrozba dostatku

Od energie k limitům užitečnosti přírodních věd a techniky

Na obálce: Neblaze proslulá trojice čeledí tangarovití, kardinálovití a strnadovití je asi nejilustrativnější ukázkou totálního selhání tradiční taxonomie, která stála (a díky tomu také padla) na arbitrárně zvolených morfologických znacích. Řada „typických“ tangar nejsou žádné tangary, ale strnadi a kardinálové, naopak mnozí „strnadi“ a „kardinálové“ jsou geneticky tangarovatější než mnohé „tangary“. Tangara Jelskiho (*Iridosornis jelskii*) je skvostným druhem, který potkáme blízko horní hranice andských lesů, kde sbírá rostlinnou i živočišnou potravu sama nebo ve smíšených hejnech s dalšími druhy ptáků. Její hnízdo dosud nebylo nalezeno. Biologická stanice Wayqecha, oblast Cuzco, Peru. Snímek © Tomáš Grim, k článku na s. 96.

1) Vesmír 90, 595, 2011/10.

2) Ostatně ztožňování *hrubého domácího produktu* s „bohatstvím státu“ přetrvává ve většině zemí světa dodnes.

3) Volně dostupné na adrese <http://fzp.ujep.cz/projekty/HodnoceniFunkciASluzebEkos>.

TOMÁŠ GRIM

Kniha knih

**DEL HOYO J.,
ELLIOTT A.,
SARGATAL J.,
CHRISTIE D. A.:**
**Handbook of the
Birds of the World.**

Lynx Edicions,
Barcelona 1992–2011

Šílenství se projevuje různě. V roce 1992 skupinka prakticky neznámých podivínů vědných amatérským ornitologem oznámila, že má v úmyslu vydat desetidílnou monografii, která textem, barevnými tabulemi a fotografiemi pokryje *všechny* žijící druhy ptáků. Mělo jít o vůbec první dílo v historii světové literatury, které by takto detailně a kompletně zpracovalo *jakoukoli* „třídu“ organismů! Napadá vás méně sporný příklad šílenství?

Podobně jako recenzent P. Ryan se všichni skepticky ptali, „co je to za lidi, kteří mají v úmyslu vyprodukovat sérii knih, jež má ilustrovat a popsat všechny ptáky světa?“

O dvě desetiletí později...

12 555 potištěných stran, 10 106 map, 6756 fotografií, 1030 barevných tabulí, 20 070 jednotlivých maleb, cca 99 000 literárních odkazů. Výsledek práce 256 autorů, 73 redaktorů, 34 ilustrátorů a 961 fotografů. A především výsledek odhodlání jednoho katalánského lékaře. Tedy dnes už bývalého lékaře.

Josep del Hoyo si v roce 1980 splnil sen mnoha ptáčkářů: udělal si svůj „velký rok“.¹ Třináctiměsíční cesta landroverem za pachtvem 15 afrických zemí... Do ordinace se už nevrátil. Začal sbírat ornitologickou literaturu, vše, co

Doc. RNDr. Tomáš Grim, Ph.D., (*1973) vystudoval zoologii na PŘF MU v Brně a PŘF UP v Olomouci. Na katedře zoologie UP učí zoologii strunatců a zoogeografii. Bádá převážně na vztazích mezi kukačkou a jejími hostiteli. Příležitostně ptáčkáří (především v Latinské Americe a jižní Asii, přibližně 2900 pozorovaných druhů opeřenců). Když se něco opeřeného nachomýtné poblíž, občas se to amatérsky pokusí „sfotit“. (<http://www.zoologie.upol.cz/osoby/grim.htm> a <http://ibc.lynxeds.com/users/tomas-grim>).

←← Areál sýčka králičího (*Athene cunicularia*; někdy oddělován do samostatného rodu *Speotyto*) je obrovský – zahrnuje podstatnou část Severní, Střední i Jižní Ameriky. Díky výrazné denní aktivitě a pronikavému hlasu jde o jistě nejnápadnější sovu na světě. Sýček králičí je také jedním z mála ptáků, který loví na návnadu: kolem vstupu do svých zemních nor umísťuje savčí trus a žere broučky na něj nalákané. Reserva Ecológica de Guapiaçu, stát Rio de Janeiro, Brazílie. Všechny snímky na s. 96–101 © Tomáš Grim.

bylo k máni. Zjistil, že neexistuje žádná kniha, která by soustředila informace o všech ptácích světa. Tak se ji rozhodl zrealizovat sám.

Zjevně nemožné se navzdory počátečním pochybnostem ornitologické veřejnosti stalo skutkem. A jakým! Uvádět superlativy, které se snesly na adresu tohoto ambiciózního díla i jeho autorů, není třeba. V recenzích se objevily snad všechny, jimiž lidský jazyk vládne. Plným právem – kvalita celé série je přímo úměrná jejímu rozsahu. Texty jsou informativní, aktuální, čtivé. Mapy přehledné, barevné tabule povětšinou brilantní, fotografie skvělé. A hlavně: od prvního do posledního dílu je kvalita vyrovnaná a styl konzistentní. Vzhledem k počtu, pestrosti národností a rozmanitosti odborných zaměření tolika autorů je třeba hluboko smeknout. Není divu, že *Handbook of the Birds of the World* (HBW) získal snad všechna myslitelná ocenění na ptačím knižním trhu.

Hoacin a jiné editorské noční můry

V úvodu druhého dílu editoři uvádějí, že místo plánovaných 10 dílů bude jejich konečný počet 12. Nakonec jich na svět přišlo o celou třetinu více – 16! Tento aspekt práce na monumentální sérii hezky ilustruje nepředpověditelnost osudu celého projektu. Jádrem pekelného pudla tu ovšem byla rekonstrukce ptačích příbuzenských vztahů.

Ptačí systematika proslula především tím, že o ní stále mnoho nevíme. Na rozdíl od savců, kde jsou vzájemné vztahy vyšších jednotek (poslušni tradice jim říkáme „řády“) od devadesátých let „známy“ (tj. už se o nich moc nehádáme), vládne v operečném systému chaos. Neshody mezi tím, co nám říkají data morfologická a molekulární, protikladné závěry, pro něž „hlasují“ různá molekulární data, nové druhy šinoucí se jak na běžícím pásu... prostě děs a hrůza. Jak ovšem autoři HBW zdůrazňují, smyslem vydání není prezentovat současné názory na to, kdo je komu jak příbuzný, ale poskytnout přehledný soubor informací o biologii, ekologii a ohrožení současné avifauny. Mimořádně: důraz na ochranářský aspekt je klíčový,² a proto byly také vyloučeny druhy z hlediska ochranné praxe irelevantní – tedy ty, které už to mají za sebou (vyhynulým druhům je však věnován úvodní esej v 7. díle).

Z hlediska cílů HBW je tedy v pořádku, že stojí na starém a dlouhodobě zavedeném systému z třicátých let 20. století a nenajdeme

V mírném pásmu lze šanci na vyfocení dosud nezdokumentovaného ptačího šatu odhadnout velmi přesně: je rovna nule. Naopak v tropech se to stát může. Tento záběr vylétlého mláděte pitule jednobarvé (*Grallaria rufula*) z roku 2011 je prvním záznamem tohoto ptačího šatu (Harold F. Greeney, osobní sdělení). Pitule jsou legrační „obézní“ ptáci na dlouhých nohách a prakticky bez ocasních per. Podobně jako u mnohých jiných druhů se v atlasech uvádí „mnohem častěji slyšení než vidění“. Právě extrémní plachost tropických ptáků mimo jiné stojí za našimi velmi omezenými znalostmi jejich biologie, včetně tak základních popisných údajů, jako je zbarvení některých vývojových stadií. Biologická stanice Wayqecha, oblast Cuzco, Peru.

1) Viz Doležal R.: Vesmír 87, 126, 2008/2 a trefnou komedii *The Big Year* (2011).

2) Lynx Edicions stojí i za zásadní monografií *Threatened Birds of the World* (2000).

←← Modelky na výletě. Elegantní seriema rudozobá (*Cariama cristata*) bývala tradičně řazena do řádu krátkokřídlých (jeřáb, drop, chráštal a spol.), který se vyznačuje tím, že neexistuje. Šlo jen o skrumáž blíže nepříbuzných taxonů. Molekulární data tvrdí, že seriema je blíže příbuzná skupině zahrnující sokolovité dravce, papoušky a pěvce. Seriema je ikonickým druhem savanovitěho biotopu zvaného cerrado. Tento zapomenutý ekosystém východní Brazílie je mnohem ohroženější a méně chráněný než mediálně omílaná Amazonie (Vesmír 85, 140, 2006/3; Houser P.: Kapka metanového deště. Dokořán, Praha 2007. Viz kapitola Amazonie a ochrannářské mýty). Chapada dos Veadeiros, stát Goiás, Brazílie.

tu žádné modernosti typu Galloanserae („to co běhá na dvorku“, tedy drůbež – hrabaví a vrubozobí, jedna z mála jistot v současném systému ptáků). Ostatně za čtvrtstoletí, které produkce HBW zabrala, se stalo tolik změn, že by bylo technicky nemožné je reflektovat byť částečně (viz např. přesunutí určité skupiny v HBW dosud nezahrnuté do příbuznosti skupin, které už v HBW tiskem vyšly). V protikladu vůči ignorování změn ve vyšších patrech ptačího systému však HBW odráží věrně aktuální změny v jemnější taxonomii druhů a poddruhů.

Text

Každý díl (kromě druhého) uvádí rozsáhlá kapitola věnovaná obecnému tématu, od ptačí anatomie v prvním díle po vliv změn globálního klimatu na ptačí ekologii v díle posledním. Zbývající text je členěn na kapitoly věnované jednotlivým ptačím „čeledím“. Všechny těchto 203 kapitol má hierarchickou strukturu.

Každá kapitola začíná přehledným rámečkem charakterizujícím danou čeleď (klíčové znaky, rozsah tělesné velikosti, počet druhů a poddruhů) a její rozšíření. Mapa zahrnuje (až na několik málo výjimek) pouze oblast přirozeného výskytu. Oblasti, kam byl druh člověkem uměle introdukovan, jsou vyloučeny. Je škoda, že se tím ztrácí někdy důležitá biologická informace;³ taková území mohla být přehledně vyznačena jinou barvou či odstínem (alespoň v druhových mapách).

Následuje úvodní text pro každou ptačí rodinu. Podkapitoly jsou logicky řazeny od diskuse systematických vztahů přes charakteristiku morfologie, biotopu, chování, hlasových projevů, potravních zvyků, hnízdění a migračního chování až po vztahy s člověkem a – v důsledku toho – ochrannářského statutu dané čeledi. Obecné trendy jsou ilustrovány barvitými příklady, čte se to dobře.

Na konec každé čeledové sekce přicházejí druhové charakteristiky. Obsahují detailní

←← Sociální soužití s sebou automaticky nese konflikty. O čem se tyto dvě timálie pralesní (*Turdoides striata*) hádají, nevím. Každopádně jde o celkem běžný druh, který v Indii potkáme i v blízkosti lidských sídel. Zde například v pevnosti Čitaur (angl. Chittorgarh), která proslula masovými sebevraždami („džauhar“) obyvatel obleženého města, jemuž hrozila neodvratná porážka – např. v roce 1535 se zde upálilo 13 000 rádzpútských žen a dětí a 32 000 bojovníků vyšlo vstříc jistě smrti z rukou obléhatelů. Čitaur, svazový stát Rádžasthán, Indie.

informace k danému druhu, ve stejném pořadí témat jako úvodní obecná část textu. Každý druh má samostatnou mapku rozšíření. U řady tropických druhů vyplňuje kolonku „Hnízdění“ pouze suché „No information“. Nesmíme však zapomínat, že ani u druhů, kde jsou uvedena konkrétní kvantitativní data, nemáme vyhráno – jde často o výsledky pozorování velice nereprezentativních vzorků, někdy i jediného známého hnízda. HBW tak ukazuje nejen masivní množství informací, které o ptácích lidé nasbírali, ale i velké mezery, jejichž naplnění zabere jistě několik desetiletí výzkumu.⁴

Fotografická revoluce

Po roce 2005 se „standardy ptačí fotografie změnilo více než za předešlou dekádu“, píše Bence Máté, maďarský fotografický virtuos, který svým novátorským přístupem podstatně přispěl k současné revoluci (nejen) v ptačí fotografii.⁵ Velký skok vpřed, tedy nástup digitálních zrcadlovek, totálně změnil standardy kvality i možnosti, co lze vůbec fotograficky zachytit. Fotografie technické kvality, kterými se před pár dekádami světově proslavila legenda české přírodopisné fotografie S. Štochl,⁶ dnes vyfotí sváteční návštěvník lesa mobilem (před pár lety s nadsázkou, dnes bez nadsázky). Dnešního čtenáře přesyceného lavinou technicky dokonalých fotografií, kterými internet doslova bují, už těžko ohromí černobílé zrnité fotografie ze sedmdesátých let. Jenže vezmeme-li v úvahu použitou techniku, nemůže se naprostá většina dnešních, byť technicky špičkových záběrů s těmi klasickými – nafocenými bez jakékoli automatiky – vůbec poměřovat.

Když šly do tisku první díly HBW, digitální zrcadlovky byly okrajovou záležitostí a te-

Drobounký tyránek žlutouzdičkový (*Todirostrum poliocephalum*) je endemitem jihovýchodní Brazílie. Reserva Ecológica de Guapiaçu, stát Rio de Janeiro, Brazílie.

3) Sama P., Grim T.: Živa 58, 227, 2010/5.

4) Grim T., Remeš V.: Vesmír 85, 462, 2006/8.

5) Máté B.: The Invisible Wildlife Photographer. Fotonatura, Pusztazer 2011.

6) Štochl S.: Lovcem živé krásy. Panorama, Praha 1978.

Vrána hrubozobá (*Corvus macrorhynchos culminatus*) pózuje na hradbách architektonicky úchvatného města Fatehpur Sikrí, které je od roku 1986 na Seznamu světového dědictví UNESCO. Dle Lonely Planet jde o „jedno z nejlépe zachovaných měst duchů, jaké si dokážete představit“. V pozadí klasická ukázka luxusního mughalského stylu, Hiran Minar. Tato „jelení věž“ je údajně vztyčena nad hrobem panovníkova oblíbeného slona. Vrána hrubozobá je spolu s běžnější vránou domáci (*Corvus splendens*) častým „čističem“ indických ulic. Díky likvidaci původních lesních porostů se v jižní Asii šíří, např. do vyšších nadmořských poloh malajského poloostrova či singapurských intravilánů. Fatehpur Sikrí, svazový stát Uttarpradéš, Indie.

prve před pár lety dosáhla digitální fotografie kvality srovnatelné s klasickým filmem. Všechny fotografie až do šestého dílu HBW pocházejí z diapositivů. Až v díle sedmém (vyšel před deseti lety) se objevilo několik málo digitálních fotografií. Jejich zastoupení rostlo díl od dílu až po 93 % v posledním svazku série – což jen podtrhuje unikátnost některých záběrů, které zjevně nikdo lépe než na diapositiv zatím nenafotil!

Otočme minci: technická kvalita fotografie není zdaleka vše. Pro jakoukoli *biologickou* publikaci není na prvním místě technická stránka záběru, ale jeho *biologická* relevance. Např. technicky precizní foto pěnkavy na

krmítku může vypadat impozantně, ale biologicky žádnou hodnotu nemá. Proto autoři HBW vybrali převážně záběry, které ilustrují různé aspekty biologie a ekologie, o nichž se píše v textu. Jak sami zmiňují, vyloučili popisné portréty, byť „extrémně vysoké kvality“. Výjimkou jsou ovšem druhy vzácné a málo známé, kdy v některých případech možná ani jiné fotografie neexistují.

Proto se, na rozdíl od některých amatérských i profesionálních fotografů, nedivím, že se do knihy dostaly i záběry technicky nevalné. Např. koroptev tanzanskou (*Xenoperdix udzungwensis*) nebo rákosníka severoindického (*Acrocephalus orinus*) by jistě šlo vyfotit lépe. Jenže u koroptve jde o vůbec první fotografii tohoto nově objeveného druhu a zmíněný rákosník je „nejméně známý pták světa“ – od roku 1867, kdy byl popsán podle jediného kusu z Indie, zůstal nezvěstný do roku 2006, kdy jej odchytili a vyfotili v Thajsku.⁷ Přes formální slabotu je hodnota těchto (a mnoha dalších!) fotografií nesrovnatelně vyšší než technicky sebelepší záběr *à la* „pěnkava na krmítku“.

Stejně tak není divu, že do HBW se dostaly i technicky slabší záběry, které však těžko vyfotit lépe: zkuste např. zachytit lov papouška africkým krahujcem či nepředvídatelný okamžik, kdy pták vydává vývržek! A je dobře, že v HBW najdeme fotografie, kde její podstatnou část zabírá biotop druhu a zvíře záběru nedomnuje. Např. foto pitpita velkého (*Oreomanes fraseri*) pěkně ilustruje i specifické prostředí druhu. Záběr je to jistě hodnotnější, než by byl nicneříkající „pasový portrét“ pitpita, charakteristického právě vazbou na unikátní a ohrožené polyepisové lesy.

Barevné tabule

Namalovat 9903 různých druhů, z nichž velká část je barevně odlišená mezi pohlavími a často vykazuje poddruhovou variabilitu, je nadlidský úkol. Není divu, že práci na více než tisícovce barevných tabulí si rozdělilo několik desítek malířů. V některých případech může lehce vadit nekonzistence daná tím, že příbuzné druhy (např. krahujci) jsou výsledkem práce několika malířů s odlišným štětcopisem. Přestože kvalita pochopitelně kolísá, žádné malby nejsou nedostatečné – většina je naopak úchvatná.

Cílem HBW není poskytnout uživateli terénní určovací příručku – pokud nejde o masochisty s nutkavou potřebou tahat v batohu 66 kg papíru. Proto na tabulích najdeme jen „hlavní“ druhově typické šaty, naopak šaty nedospělé a mimohnězdni jsou záměrně vypuštěny. Poddruhová variabilita dostala místo jen v případech, že jde o podstatné rozdíly ve zbarvení či jiné morfologii.

Co dál?

V roce 2013 se na pultech objeví několik návdavků. Kromě dvou „check-listů“ (přehled nepěvců a přehled pěvců) je třeba zalepit mezeru, jež vznikly popisem nových druhů, které se průběžně „objevovaly“ po uzávěrkách předešlých 16 dílů HBW. Je jich téměř 60!

7) Zajímavé pokračování této kauzy viz Koblík E. A. et al.: PLoS ONE 6, e17716, 2011/4.

8) Uvidíme, jak si IBC v budoucnu povede v konkurenci s Xeno Canto, kde najdete přes 100 000 audionahrávek ptačích hlasů (<http://www.xeno-canto.org>).

9) Viz Grim T.: Vesmír 90, 236, 2011/4 a 90, 382, 2011/7–8; Grim T.: Ptačí svět 18, 20, 2011/1; Grim T.: Tichodroma 23, 115, 2011.

HBW ignoruje recentní názory na vyšší systematiku ptáků. Důvodem je neustálenost ptačího systému. Špičkou ledovce systematických zmatků je fylogeneticky nejzáhadnější opeřenec, hoacin chocholatý (*Opisthocomus hoazin*). Hoacin je zvíře bizarní nejen biologií (Chalupský J., Vesmír 75, 386, 1996/7), ale i svou posedlostí putovat ptačím systémem. Už byl hokem, turakem, chřástalem, dropem, stepokurem, holubem, myšákem, seriemou... Ano, i tinamou už byl. V září 2012, když toto píšu, je pro změnu kukačkou. HBW ho kulišácky řadí do samostatného řádu, což přeloženo do češtiny neznámá nic, než „nemáme sebemenší ponětí, kam tohle divné zvíře patří“. Snímek byl pořízen poblíž Explorer's Inn, která má nejdelší lokální „birdlist“ na zeměkouli: v okolí lodge bylo pozorováno neuvěřitelných 620 druhů ptáků. V celé Evropě žije zhruba 700 druhů ptáků. Reserva Nacional Tambopata, region Madre de Dios, Peru.

Spolu s celkovým rejstříkem pro všech 16 dílů zaplní další knihu, která vám při troše nepozornosti a následném pádu může snadno zpřerážet hnátí.

Informace v papírové podobě jsou sice lidsky příjemnější než chladná elektronická média, ale současnost už patří těm druhým. Proto má del Hoyo a spol. v plánu přesunout celý obsah HBW, včetně více než 20 000 ilustrací z barevných tabulí, do on-line podoby „HBW Alive“. Ta bude průběžně aktualizována obsahově i taxonomicky, propojena s audio- a videozáznamy i originálními literárními zdroji, čtenáři si budou moci vpisovat vlastní poznámky a třídit informace dle libosti. Zhmotněný sen každého ptáčkaře (a noční můra jeho partnerky).

V roce 2002 del Hoyo rozběhl další projekt, jehož křídla nejsou přistřižena ani plochou papíru ani sdělovacími možnostmi tiskařské černi. Internet Bird Collection (<http://ibc.lynxeds.com>) je volně přístupná knihovna, kde uživatelé zveřejňují fotografie, videa a zvukové nahrávky ptáků celého světa. Pokud nemáte konkrétní plán, jak vyplnit zbytek svých dnů, nabízí se možnost projít na IBC všech 78 582 fotografií, 68 392 videí a 9332 audionahrávek⁸ (počty k 10. 1. 2013). Sám del Hoyo má na svém kontě neuvěřitelných 22 012 videí, která pokrývají téměř polovinu všech druhů ptáků světa! IBC je dalším příkladem plodné a vzorové spolupráce mezi amatéry a profesionály.⁹

Aby toho nebylo málo, del Hoyo a spol. se nenechali omezit nejen technickou stránkou prezentace informací (viz IBC), ale ani taxonomicky. V roce 2009 vyšel první díl *Handbook of the Mammals of the World*, který je s HBW kvalitativně i kvantitativně na stejné úrovni.

HBW lze, alespoň v době sepisování této nadšené recenze, zakoupit jako celou sérii 16 mamutích dílů ve slevové akci za 2688 EUR. Pouhých 65 000 korun! To je prakticky za hubičku, vezmeme-li v úvahu, že podobné množství informací by ve stavu roztroušeném napříč mnoha specifickými ptačími monografiemi, články a příručkami stálo *mnohonásobek*. Ostatně jak se uvádí v recenzi jednoho z dílů HBW ve švédském časopise Vår Fågelvärd: „Toto je kniha knih. Je první a s největší pravděpodobností i poslední svého druhu.“

Dole: Mládě tinamy skvrnitě (*Nothura maculosa*) je krásnou ukázkou kryptického zbarvení. To se jí může hodit i proto, že tento druh je nejčastěji lovenou tinamou v Argentíně i Brazílii. Rezervace El Destino, provincie Buenos Aires, Argentina.

